Ջ Օ Ն

Որդիական անարատ սիրոյ ոգեկոչումով
կը նուիրեմ այս գրութիւնը
զիս անվերապահօրէն սիրող և ինծի
թիկունք կանգնած աներհիօրս՝

Տոգթ. Արտաշէս Գիւտեանի

իր արիութեան համար որ ցոլքն էր
Աստուծոյ սիրոյն.

Նաեւ

Համակ նուիրում հանդիսացած զոհանչմօրս՝

Հայկուհի Գիւտեանի
(Մնեալ Խաչիկեան)

“ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ”

Ի՞նչ կը նշանակէ ԱՂՕԹՔ կամ **ԱՂՕԹԵԼ**.

Մարդ արարածը, պատմութեան սկիզբէն, յայտնուած է որպէս բանաւոր էակ և աղօթող արարած, հոգ չէ թէ ինչի՞ համար կամ որո՞ւ ուղղուած: Չկայ մարդկային քաղաքակրթութիւն կամ մշակոյթ, որեան ալ նախնական ըլլայ ան, որուն մէջ մարդ աղօթած չ՛ըլլայ:

Աղօթքը այն վիճակն է կամ արարքը ուր մարդ անձնատուր կ՛ըլլայ կամ ինքզինքը կը յանձնէ Գերագոյն Զօրութեան, այսինքն՝ աստուածային Ամենակալութեան որուն ենթարկուելով կ՛ուզէ հասնիլ Բարիին կամ խուսափիլ ստոյգ չարէն:

Աղօթքը, որ մաս կը կազմէ աստուածպաշտութեան, կը զանազանուի պաշտամունքէ այս կէտին մէջ, որ աղօթքը իր մէջ աղերս և խնդրանք կը պարունակէ: Աղօթքին բնոյթը անհասկնալի պիտի մնար մարդ արարածին՝ եթէ Աստուած անպատասխանի թողուր աղօթողին խնդրանքները:

Աստուծոյ աղօթել՝ միայն լեզուաբանական միջոցաւ կամ բառերու արտասանութեամբ չէ որ կը կատարուի: Ինչո՞ւ. որովհետեւ, շատ անգամ, մեր միտքը ուրիշ տեղ եղած կ՛ըլլայ ու մեր արտասանած բառերը՝ ուրիշ բաներ: Աղօթքը աւելի դիրք մըն է, կեցուածք մը ոչ թէ միայն մարմնական, այլ մանաւանդ հոգեկան և իմացական: Երբ մեր էութեան ամբողջականութիւնը, մարմնական, հոգեկան և իմացական, տրամադրենք Աստուծոյ, ա՛յն ատեն է որ աստուածային ստեղծագործ Զօրութիւնը ի յայտ կու գայ մեր կեանքին մէջ ու մեզ աւելի կարող կը դարձնէ թէ՛ ունկնդրելու և թէ հասկնալու աստուածային Ձայնը ու

պատասխանները։

Սուրբ-Գրային աղօթքը առ Աստուած կախարդութեան և հմայութեան աստիճանէն շատ աւելի բարձր հոգեկան վիճակ մըն է, վերացում և վեհացում է ուր մարդ, նոյնիսկ իր կաւեղէն ու երկրածին հանգամանքով, կը յարաբերի և կը հաղորդուի իր Արարչին հետ։ Աղօթքը այն պահն է, ուր մարդկային հողեղէնը և աստուածային Հոգեղէն անմատչելիութիւնը իրարու կը հպին, կը դպչին և այդ դպչումով մարդը կ՛այլակերպուի ու ինչ մը աւելի աստուածային նմանութիւն կը ստանայ։ Աղօթքի այս շարունակական յարաբերութիւնն է որ մարդ արարածը ստեղծագործ և աստուածանման կը դարձնէ։ Աղօթքի ա՛յս յարաբերութեան մէջ է որ Աստուած **Պահպանիչ** կը կոչուի։

Այսպիսի աղօթքի յարաբերութենէն և աստուածային հպումէն գոյութիւն առած են այն անձերը՝ որոնք կոչուած են Լուսաւորիչներ, Ընորհալիներ և Նարեկացիներ և նոյնիսկ մեր Մայրենի լեզուի Այբբենգիմը։

Հայ գրականութեան մէջ ունինք **"արուեստ"** կամ "արուեստագէտ" բառերը։ Այս բառերով կ՛անուանակոչենք նկարիչները, բանաստեղծները, բանդակագործները եւայլն։

Ինչո՞ւ։

Որովհետեւ վերոյիշեալ անձերը իրենց **հոգի՛ին աչքերովը** կը տեսնեն շատերու համար **անտեսանելին,** կը զգան և կը լսեն **բողարկուածը,** ու զայն կը յայտնեն հանրութեան։ Տիեզերքի մէջ գոյ եղող, և սակայն մահկանացու մարդոց անհասանելի թուող գեղեցկութիւնները և ներդաշնակուած մեղեդիները մատչելի կ՛ընեն կաւաշէն ու մահկանացու մարդկութեան։

Եթէ "արուեստագէտ" կ՛անուանենք այն անձերը, որոնք կարելիութիւնը ունին յարաբերուելու տիեզերքի մէջ գոյութիւն ունեցող և ստեղծուած գեղեցկութիւններու հետ, որքա՜ն մեծ ու հանճարեղ արուեստագէտներ են այն սուրբերն ու աշխարհականները, որոնք կրցած են յարաբերիլ Արարիչ Աստուծոյ հետ՝ աղօթքով, և առաջնորդել իրենց հաւատակից եղբայրներն ու քոյրերը, որ անոնք ալ իրենց պէս ունենան նոյն աստուածային հպումին փորձառութիւնը։

Տիեզերքի անհունութեան մէջ ի՜նչ զօրութիւններ և գեղեցկութիւններ կան, ով Հայ հաւատացեալներ, որ մեր մտքին և կամքին անձնատուութեան և հաւտնութեան կը սպասեն, որ իրենց գաղտնիքները մեզի յայտնեն։ Միթէ չ՛արժե՞ր որ մտնենք մեր ներքնասենեակը, գոցենք դուռը ու բանալով մեր ներաշխարհը, պարզենք, սփռենք Աստուծոյ առջեւ մեր իսկութիւնը, մեր էութիւնը մեր ինքնութիւնը՝ այնպէս ինչպէս որ ենք, առանց ծողի և ծածկոցի։ Այս աղերս արարքը թէ՛ **ապաշխարա՛նք** է և թէ **խոստովանանք**։ Վստահի՛նք Իրեն ու ապաւինի՛նք աստուածային Զօրութեան, որ թէ՛ մեր Արարիչն է, թէ՛ մեր Պահպանիչը և թէ մեր Լուսաւորիչը։

Հոգեկան ու իմացական այս վերացումին, այս բարձրացումին ու վերելքին մէջ սուզուած, ուղղե՛նք մեր աղօթքը առ Աստուած այն սուրբ, պարզ բայց գերադրական բառերով՝ որ սորվեցուց մեզի Յիսուս՝ մեր Տէրն ու Փրկիչը, ըսելով.

“ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՍ ԵՍ” . . . :

“ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՔ ԵՍ”

Բազմաթիւ աղօթքներ բարձրացած էին Աստուծոյ: Շատ խնդրուածքներ և աղաչանքներ հասած էին Յաւիտենականին և Ամենակարողին, սակայն այդ բոլոր աղօթքները ուղղուած էին Աստուծոյ **ԱՆՈՒՆԻՆ:**

Բազմաթիւ կրօնքներ զԱստուած Հայր կը կոչեն և աստուածութիւնը կը համարեն **‘աստուածներու և մարդոց հայրը"**: (յոյն. դիցաբանութեան մէջ): Հրեաներուն համար Ան Հայրն է ու Արարիչը իրենց հետ կնքուած Ուխտին համար: Աստուած կը գերազանցէ մարդկային սեռայնական բնոյթը Իր աստուածութեամբ ու գերակայ է Ան մարդկային "հայրութեան" և "մայրութեան" ըմբռնումէն: Ան Սկզբնապատճառն ու շարժառիթն է "Հայրութեան": Չկայ էակ մը (Գոյութիւն) որ կարենայ Հայր ըլլալ նման Աստուծոյ:

Յիսուս հարցուց.

«Ո՞վ է իմ մայրս, կամ՝ եղբայրներս»: Յետոյ պատասխանեց **ըսելով. «Ով որ Աստուծոյ կամքը կը կատարէ՝ ա՛ն է իմ եղբայրս և քոյրս և մայրս»**--Մարկ. Գ.35:

Մարդիկ, որպէս մեղաւոր և կաւեղէն, չէին համարձակած կոչել զԱստուած **Հայր** և աղօթած էին Անոր որպէս **Եհովա, Տէր, Աստուած, Երկնաւոր, Բարձրեալ կամ Հինաւուրց:** Միշտ պաշտօնական յարաբերութիւն մը, ուր սիրոյ և գուրգուրանքի հրապոյրին պակասը շեշտուած էր: Երկիւղէն բխած յարգանք և ակնածանք:

Յիսուս Քրիստոս, որ սիրոյ և գուրգուրանքի խնկարկութեամբ ապրած էր Հայր Աստուծոյ հետ, ուզեց մասնակից ընել նաեւ Իր աշակերտները այս սուրբ և ոգեկան հաղորդութեան:

Յիսուս՝ մարդկային հասկացողութեան և գիտակցութեան նոր դարաշրջան մը բացաւ դէպի Աստուած: Աղօթքը ըլլալով հանդերձ յարաբերութիւն մը Աստուծոյ հետ, եղաւ նաեւ **‘մասնակցութիւն"** մը, համընթրիք մը և հրաւէր մը առ աստուածային մտերմութիւն:

Մեզմէ քանի՞սը ներկայ եղած են մանուկի մը առաջին կանչին առ իր հայրը կամ մայրը: Երախայ մը, միթէ իր հօր կամ մօր անո՞ւնը կը կանչէ երբ առաջին անգամ **պապա** կամ **մամա** կ՛ըսէ: Ո՛չ երբեք: Մանուկ մը իր հօր կամ մօր անունը շատ ուշ կը սորվի և երբեմն ալ սխալ կ՛արտասանէ:

Զաւակ մը իր ծնողքը բնաւ իրենց անունովը չի կանչեր, այլ մինչեւ իր մահը այդ բառերը կ՛ըլլան **"հայր և մայր"**: Ես կ՛անգիտանամ մեր օրերուն այն նորոյթը, ըստ որուն՝ զաւակը իր հայրը կամ մայրը իր անունովը կը կանչէ: Նոյնիսկ նամակագրութեան մէջ, զաւակ մը իր բառերը կը սկսի **"Սիրելի Հայրիկ"** կամ **‘Սիրելի մայրիկ"** ըսելով: Ու նաեւ ծնողք մը երբ իր զաւկին ուղղուած նամակ մը վերջացնէ, իր անունով չ՛ստորագրեր, այլ կ՛ըսէ, "քեզ սիրող հայրդ" կամ "անուշիկ մայրդ":

Երբ զաւակ մը դպրոցէն տուն վերադառնայ և իր մայրը կանչէ ըսելով՝ "մամա", կամ ամուսին մը գործէն վերադառնայ և իր կնոջ փաղաքշական **‘ճանիկ"** կանչէ, երախան կը սպասէ լսել իր մօրը ձայնը և ամուսինը կը սպասէ լսել արձագանգը իր կանչին: Ըլլայ երեխան և ըլլայ ամուսինը իրենց խօսքը չեն շարունակեր մինչեւ որ իմանան իրենց սիրելիին ձայնը:

Նոյնպէս է նաեւ աղօթող հաւատացեալ մը երբ. **"Հայր մեր որ Երկինքն ես"** կ՛ըսէ, ասիկա կանչ մըն է ուղղուած Աստուծոյ և սիրազեղ արտայայտութիւն մը, որուն կը հետեւի լռութիւն մը

մինչեւ որ Աստուած՝ Ի՛նք տիեզերական երաժշտութեամբ պատասխանէ աղօթողի կանչին, որմէ յետոյ աղօթքը կը վերածուի տրամախօսութեան: Այսպիսի **տրամախօսութեան** ընթացքին է, որ աղօթող անձը կը գիտակցի աստուածային խորհուրդներուն և գիտակցութեամբ կ՛աղօթէ՝ մօտէն ճանչնալով իր Արարիչը և Անոր Լոյսին մէջ տեսնելով ինքզինքը:

Ուրեմն աղօթելու առաջին քայլը լռութեամբ **ունկնդրել** է լսելու աստուածային ձայնը, որպէսզի մեր աղօթքը չըլլայ մենախօսութիւն, այլ՝ դառնայ տրամախօսութիւն: Մեր աղօթքը պատճա՛ռ և առիթ մը ըլլալու է **լսելո՛ւ** և հասկնալու աստուածային Ձայնը:

Նոյնպէս, երբ Յիսուս աղօթել կը սորվեցնէ Իր աշակերտներուն, այդ "Հայր" բառին մէջ կեա՛նք և իմաստ կը դնէ: Աղօթողը ինքզինք անմիջապէս զինք սիրող Հօր մը ներկայութեան կը զգայ: Իսկ մեղաւոր մը որ տարիներով հեռու մնացած էր գթասիրտ Հօր մը շունչէն և ներկայութենէն, իր տարիներու կարօտը զգալով, "Հաւատով Խոստովանիմ"ով հրաւէր կը ստանայ խնճոյքի, պարի և երաժշտութեան՝ որպէս թողութիւն իր մեղացը:

Թէեւ մեզի՝ Հայ հաւատացեալներուս շատ սովորական կը թուի **"Հայր"** կոչել զԱստուած, սակայն Յիսուսի աշակերտները, վստահ եմ, որ առաջին անգամ ապշահար եղան և զգուշութեամբ գործածեցին "Հայր" բառը առ Աստուած: Ի՞նչ մեծ առանձնաշնորհում է ասիկա: Որովհետեւ Տէր Աստուածը "Հայր" կոչել, Անոր կողմէ **որդեգրուա՛ծ** ըլլալ կը նշանակէ: Ու եթէ որդեգրուած, Անոր Հոգի՛ն ունեցած ըլլալ կը նշանակէ, ու եթէ Աստուծոյ Հոգին ստացած ենք, ուրեմն մեր ապրումն ու կենցաղավարութիւնը նման ըլլալու է աստուածային Իսկութեան և Բնութեան: Պատուիրաններուն և անոնց հանդէպ հնազանդութիւն: Աստուածային այս առանձնաշնորհումը, կ՛ունենայ նաեւ իր պատասխանատուութիւնը:

> **"Քու անունդ յայտնի ըրի այն մարդոց,**
> **որոնք աշխարհէն Ինծի տուիր"**--Յով. ԺԷ. 6:

Ի՞նչ էր Աստուծոյ այն անունը որ Յիսուս յայտնի ըրաւ մարդոց: Այդ աստուածային սուրբ և սիրեցեալ անունը "Հա՛յր" բառն էր, որ "Յիսուս Որդի"ն հողաշէն մարդկութեան յայտարարեց և յայտնեց: Այս "Հայր" անունին յայտնութիւնն էր որ զԱստուած մտերմացուց Իր մարդ արարածներուն հետ: Այս "Հայր" անունին միջոցաւ է որ մարդկութենէն սերած կարգ մը անձեր կրցան և կրնան Աստուծոյ որդեգրութեան արժանանալ Միածին և Անդրանիկ Յիսուս Որդիին միջնորդութեամբ:

"Հայր" անունին մագնիսական այս զօրութիւնն էր, որ անառակ և մեղաւոր որդի մը կը վերադարձնէր տուն, ապաստանարան, մխիթարութիւն, յոյս ու թողութիւն մեղաց: Այս "Հայր" անուան մէջ է այն զօրութիւնը, որ աշխարհը հեթանոս հետեւողականութենէ դէպի Ճշմարիտ Աստուածճանաչումի վերելքի ճամբան առաջնորդեց:

Մեզի սովորական դարձած "Հայր" անունը նոր հայեացքով անգամ մը եւս դիտենք: Այն ժամանակ պիտի յայտնաբերուի (discover) սիրոյ անսպառ ու յաղթական ոյժը, որ իրեն բաջեց աշխարհն ու տակաւին Իրեն կ՛առինքնէ այն հոգիները, որոնք կրցած են ճանչնալ, տեսնել ու սիրել այս "Հայր" բառին իմաստը:

ՀԱՅՐ “ՄԵՐ”

Հայր բառէն ետք՝ երբ մեր շրթները կ՛արտասանեն "ՄԵՐ" բառը, կարծես աղօթող ենթական այլեւս ինքզինք առանձին և լքուած չի զգար: Առանց կորսնցնելու իր ինքնութիւնը և անհատականութիւնը, աղօթող այս հաւատացեալը ինքզինք կը գտնէ միաբանութեան մը մէջ՝ ուր հազարաւորներ ու միլիոնաւորներ ներդաշնակ ու միաձուլուչ կ՛ուղղեն իրենց աղօթքը դէպի "Հայր ՄԵՐ"ը--Մէկ **ՀՕՐ**, մէկ Արարչի և մէկ Ստեղծողի: Աղօթող հաւատացեալին գիտակցութիւնը սրբագործուելով՝ իր աղօթակիցները կ՛ընդունի որպէս եղբայր կամ քոյր, ինչ չէ թէ անոնք չըլլան իր ազգէն կամ իր գոյնէն ու լեզուէն:

Փոքրիկ մը, երբ իր ծնողաց հետ բարեկամական այցելութեան երթայ ազգականի մը և հոն գտնէ խաղալիկ մը, պահ մը կը խաղայ այդ պուպրիկին հետ, և յետոյ, կարծես կը մոռնայ այդ խաղալիկը: Սակայն, տուն վերադարձի պահուն, երբ տանտէրը այդ պուպրիկը սենեակէն բերելով փոքրիկին ձեռքերուն մէջ դնէ և ըսէ իրեն թէ այդ պուպրիկը այնուհետեւ ի՛րը պիտի ըլլայ, փոքրիկին ուրախութիւնը չափ ու սահման չ՛ունենար:

Ինչո՞ւ:

Ինչո՞ւ այդքան հրճուանք և ուրախութիւն չէր ունեցած փոքրիկը, երբ կէս ժամ առաջ արդէն խաղացած էր սոյն պուպրիկին հետ: Որովհետեւ, փոքրիկը խաղացած պահուն, այդ պուպրիկը *իրը* չէր: Նոյն հոգեկան զգացումը կ՛ունենայ մարդ էակը՝ երբ աղօթած պահուն, փոխանակ ըսելու "Ո՜վ Աբրահամի, Իսահակի Աստուածը" կամ "Ո՜վ Եհովա" և կամ "Ո՜վ Յաւիտենական Էակ" կրնայ ըսել՝ **“Հա՛յր Մեր”**: Այդ "մեր" բառը ապացոյց մըն է որ "անմատչելիօրէն Հեռատր և անհասանելիօրէն Մերձատր" Աստուծոյ և Իր ցանկալի մարդ արարածին միջեւ արգելք, ընդդիմութիւն կամ տարբերութիւն չկայ:

Աղօթքը նման է "Եկեղեցին Հայկական" բերթուածի "սեղանէն մխացող գուլայ-գուլայ խունկերով"ի անուշահոտութեան, որուն միակ ծննդապատճառն է կրակին և խունկին նոյնանալով **զոհիւիլը**: Այս ներդաշնակ համերաշխութեան մէջ է որ տիեզերական **ՍԷՐԸ** Իր հողածին և հողաջէն մարդը որդեգրելով՝ անոր անչեղելի և անփոփոխ **ԽՆԱՄԱԿԱԼԸ** կը դառնայ:

ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՔ ԵՍ.

Մթնոլորտին մէջ վեր կամ վար չկայ, սակայն, որովհետեւ մարդ երկրայի՛ն արարած է ու իր ոտքերը կառչած են երկրագունտին, իրեն համար երկինքը միշտ **վեր** սեպուած է: Մարդ արարածին յոյսը և ակնկալութիւնը միշտ վերէն, Երկինքէն եղած է: Առաջին հանճարեղ ու գիտնական սերմնացանը, հերկած է հողը, ցանած է սերմերը ու իր դէմքը բարձրացուցած է երկինք սպասելով անձրեւին որ պիտի գայ **վերէն**:

Դարեր շարունակ, մարդ արարած ինքնած է երկինքն ու արեւը, լուսինն ու աստղերը, այգաբացն ու ծիածանը՝ որոշելու համար սերմնացանքը և սերմնաբաղը: Ուսումնասիրողները եղած են մոգեր, իմաստուններ, մարգարէներ և բանաստեղծներ: Արդի ճարտարարուեստին ծառայութեան համար երկինքը--այսինքն միջոց կամ անջրպետ ըսուածը, շատ աւելի անհրաժեշտ է քան ինչ որ էր նախնիքներուն: Անվիճելի իրականութիւն է որ առանց երկնակամարի կամ միջոցի՝ ո՛չ հեռաձայն, ո՛չ հեռատեսիլ, ո՛չ նաւային ծովագնացութիւն, ոչ օդանաւային և ոչ internet-ի

գործունէութիւն կարելի է շարժման մէջ դնել: Արդիական բոլոր գործառնութիւնները կախում ունին միջոց և անջրպետ կոչուող երկինքի՛ մէջ զետեղուած հազարաւոր արբանեակներու միջոցաւ:

Մարդ՝ որ երկրածին և հողաշէն արարած մըն է ու գիտէ որոշ, սահմանափակ չափով սանձահարել միջոցի զօրութիւնները, Աստուած՝ որ անբովանդակելի Էութիւն է ու ամէն սահմանումէ գերիվեր, ինչե՞ր չունի Իր տրամադրութեան տակ: Մարդիկ երբեմն կը հպարտանան իրենց շինած բանի մը հազար արբանեակներով, որոնք բանի մը հազար մղոն կարողութիւն և տարողութիւն ունին միայն՝ միջոցին մէջ: Իսկ անդին, ոչ էութենէ, այսինքն՝ ոչինչէն ստեղծող Արարիչը, որուն ձեռնարուեստը կը տեսնենք խաւարի տարածքին՝ աստղածովերու անվերջ լուսականթեղներուն մէջ, որոնց համրանքը անհաշիւ է ու հեռաւորութիւնները՝ անչափելի: Այսպիսի Երկնային անճառ Քաղցրութիւն մը ու "տեւական յոյսի շօշափելի Յայտնութիւն" մը կը կոչենք.

ՀԱՅՐ ՄԵՐ ՈՐ ՅԵՐԿԻՆՔ ԵՍ

Արդի ռազմագիտութիւնը լաւ համոզուած է, թէ ան որ կարենայ յարաբերական չափով իսկ տիրապետել երկինքին--այսինքն միջոցի զօրութիւններուն, ա՛ն պիտի տիրապետէ նաեւ երկրին: Մեր Երկնաւոր Հայրը ո՛չ թէ **պիտի,** այսինքն ապառնի առումով տիրապետէ երկինքին, այլ՝ Ի՛նքն է Տէ՛րը և Ստեղծիչը աներեւոյթ և երեւցող երկինքներուն ու անոնց մէջ գտնուող բոլոր զօրութիւններուն:

Յիսուս՝ երբ աղօթել կը սորվեցնէ Իր աշակերտներուն, զանոնք կ՛առաջնորդէ որ ճշգրտօրէն, ճշդութեամբ և ուղիղ հասցէով աղօթեն, այսինքն՝ ուղղակի Աստուծոյ: Մենք ալ՝ որպէս աշակերտ շատ մը նախկին աշակերտաց՝ մեր աղօթքը ուղղելու ենք միայն **ՀԱ՛ՅՐ** Աստուծոյ: Յիսուս՝ Ինքն իսկ չ՛ուզեր որ մեր աղօթքը Իրեն ուղղենք, այլ անոր փոխարէն կ՛ըսէ. "Եթէ անպատճառ իմ միջամտութիւնս կ՛ուզէք, կրնաք Իմ Անունովս խնդրել կամ աղերսել": Բայց աղօթքը՝ պէտք է անպայման ուղղուի **Հայր Աստուծոյ:** Յիսուսի բանաձեւած Տէրունական Աղօթքին բովանդակալից և ուղղադաւան ըլլալու հանգամանքին մէջ՝ պա՛րզ, անպաճո՛յճ, ժուժկա՛լ և խորազգա՛ծ ներկայացումին յատկանիշները կը մնան գերազանցօրէն ներգործական, վերափոխիչ, հաղորդական ու վերասլաց:

ՍՈՒՐԲ ԵՂԻՑԻ ԱՆՈՒՆ ՔՈ

Համայնքի մը կամ ժողովուրդի մը համար ամենանուիրական առարկան և սուրբ բանը ի՞նչ կը կարծուի ըլլալ: Միթէ բանա՞կն է, թէ թնդանօթը: Ո՛չ երբեք: Ազգի մը ամենանուիրական առարկան՝ այդ ազգին ԴՐՕՇԱ՛ԿՆ է: Ամէն ազգ իր դրօշակով կը ճանչցուի: Երբ ՄԱԿ-ի հիմնարկութեան շէնքին մօտենաս, հոն կրնաս տեսնել թէ բանի երկիրներ անդամ են անոր՝ իրենց դրօշակներու ծածանումովը:

Եթէ ազգ մը անարգել կ՛ուզես, կոխկռտէ՛ կամ այրէ անոր դրօշը: Անկէ աւելի մեծ նախատինք կամ նուաստութիւն չես կրնար պատճառել այդ ազգին: Երկնի և երկրի Արարիչն ալ ունի՞ դրօշ: Եւ ի՞նչ է արդեօք՝ Աստուծոյ դրօշակը: Աստուծոյ դրօշը՝ Ջինք բնորոշող անունը կամ ինքնայայտնութիւնն է աշխարհի վրայ:

Յիսուսի աշակերտներէն մին՝ իր առաբելաշունչ բառերով բանաստեղծական թռիչքով յստակօրէն և արժանաւորապէս կը յայտնաբերէ աստուածային ԴՐՕՇԸ՝ ա՛յսպէս.

"Աստուած բազմապիսի ճեւերով և այլազան օրինակներով կանխաւ խօսեցաւ մեր հայրերուն, մարգարէներու միջոցաւ. այս վերջին օրերս, Ան խօսեցաւ մեզի Իր Որդիովը՝ որ անով աշխարհիք ալ ստեղծեց. որ Անիկա Իր փառքերուն լոյսն է և Իր Էութեան բուն պատկերը"--Եբր. Ա.1-3

Աստուած՝ որ բովանդակ տիեզերքի Տէրն է և ամբողջ մարդկութեան Խնամակալն ու Բարերարը, Ինքզինք յայտնած էր շատ մը կերպերով և միջոցներով՝ նախ քան Յիսուսի Մարմնացեալ Մարդեղութեան: Բայց Աստուած մարդկութիւնը ամենախոր կերպով տպաւորեց և առաւելագոյնս իրեն շահեցաւ Իր Միածին Որդւոյն Յայտնութեան և ներկայութեան հաւատարիմ վկայութեամբը: Յիսուս Որդին՝ Ի՛նք միայն կրցաւ լիովին ճաչցնել Հայր Աստուածը մարդկութեան, որովհետեւ միայ՛ն Յիսուս Ինք գիտէր թէ ինչպէս է Հայրը:

"Մէ՛կը չի ճանչնար Որդին, բայց Հայրը, և մէ՛կը չի ճանչնար Հայրը, բայց Որդին..."Մատթ. ԺԱ.27:

Յիսուսը այսպէս ճանչնալով և տեսնելով Իր վերապրումը, մարդկանց բժշկութիւն տալը, մարդ արարածին տառապակից ըլլալը և մինչեւ մահ մարդկութիւնը սիրելը, Ձինք ըրաւ Կենդանի՛ Դրօշ, մանաւանդ երբ Գողգոթայի վրայ եղերականօրէն փողփողեցաւ, ծածանեցաւ որպէս կեանք բաշխող ԱստուածՈրդի: Ձարը որքան ջանաց նուաստացնել և խոշտանգել այս Կենդանի Դրօշը, Յիսուս այնքան աւելի եղաւ Աստուածայայտնիչ Վարդապետ:

Ներկայիս, այսօր, ովքե՞ր են դրօշը կամ Անունը յայտնագործողները՝ որպէսզի հաւատացեալներ և աշակերտներ կարենան սրբագործել ու նուիրագործել աստուածային Անունը:

Կարելի չէ արատաւորել կամ եղծանել Աստուծոյ Անունը: Մեզի պարտականութիւն կ՛ինկայ սրբացնե՛լ մեր Հօր Անունը: Մինչ, ճշմարտութիւն է, որ անկախաբար արարածներուս դիրքորոշումէն, Աստուած Ինք չ՛արատաւորուիր երբեք և անկարելի է որ Իր սրբութիւնը եղծանուի որեւէ կերպով:

Սակայն, կը խորհիմ որ Աստուած Ինքզինք շատ փափուկ կացութեան մը մէջ դրած եղաւ՝ երբ մեզ ուզեց որդեգրել: Հաւատացեալներն ու Աստուծոյ որդեգիրները՝ որ ստացան աստուածային անուանակոչումը և ԱստուածՈրդւոյն փոխանորդը հանդիսացան, եղան նաեւ մէյ մէկ կենդանի դրօշները Հայր Աստուծոյ: Տեսնենք թէ Պօղոս առաբեալ ինչպիսի՛ արտասուաբեր նամակներով կը յորդորէ հաւատացեալները՝ որ չարատաւորեն Աստուծոյ Անունը.

"Այլ դու՛ք էք մեր թուղթերը՝--նամակները--գրուածմեր սրտերուն մէջ, ճանչցուած ու կարդացուած բոլոր մարդոցմէ: Յայտնի էք որպէս Քրիստոսի թուղթերը՝ սպասաւորուած մեզմէ և գրուած ոչ թէ մելանով, այլ Կենդանի Աստուծոյ Հոգիով, ոչթէ քարեղէն տախտակներու վրայ, այլ սրտի մարմնեղէն տախտակներու վրայ"
--Բ Կոր. Գ. 2.3:

Ահաւասիկ Առաբեալին բացայայտ և հաստատ ըմբռնումը

իւրաքանչիւր հաւատացեալի համար, որ կը դաւանի իր Տէրն ու Փրկիչը եղող Յիսուսը: Որքա՜ն զգուշաւոր ըլլալու ենք մեր ամենօրեայ գործերուն և մարդոց հետ մեր ունեցած փոխյարաբերութիւններուն մէջ: Մեր նկատողութեան առարկան ըլլալու է ոչ թէ մե՛ր դրամական շահը, մե՛ր արժանապատուութիւնը, մե՛ր ազգային ու քաղաքական շահերը, այլ՝ այն սուրբ անուանակոչումը աստուածային՝ որով որդեգրուած ենք երկինքէն: Մեր սուտը, մեր կեղծաւորութիւնը, մեր ագահութիւնը, մեր դրամասիրութիւնը, մեր կիրքերը, մեր անժուժկալութիւնը, նաեւ մեր ազգային վրէժխնդրութիւնը պիտի արատաւորեն Աստուծոյ սուրբ Անունը՝ որով մե՛նք կոչուած ենք:

Ուստի, ամէն անգամ որ կրկնենք **"Սուրբ եղիցի անուն Քո"** ն լա՛ւ գիտնալու ենք որ ոչ թէ չա՛րը պիտի արատաւորէ այդ "Սուրբ Անունը" այլ բոլոր անոնք որոնք իրենք զիրենք որդեգիր ըրած են և սակայն չեն ուզեր լրացնել որդեգրումի պայմանները:

"Երբ Սուրբ Հոգին իջնէ ձեր վրայ՝ զօրութիւն պիտի առնէք և վկաներ պիտի ըլլաք Ինձի համար" --Գործ. Ա.8:

Ահաւասիկ ներկայ դարուս կենդանի դրօշակները՝ Յիսուսի վկանե՛րն են: Իսկ ես կը փութամ հարցնելու, թէ ինչպիսի՞ վկաներ եղած ենք մենք, այսօր:

ԵԿԵՍՑԷ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՔՈ

"Երկինքի Թագաւորութիւնը", "Աստուծոյ Արքայութիւնը" կամ "Եկեսցէ Արքայութիւն Քո"ն նոյն իմաստն ու նշանակութիւնը կրող խօսքեր են: Վերոյիշեալ ակնարկութիւնները չորս Աւետարաններուն մէջ աւելի քան երեսուն անգամ յիշուած են և կը ցուցաբերեն այս կոչին մեծ կարեւորութիւնն ու կենսական արժէքաւորումը:

Յովհաննէս Մկրտիչ իր բոցավառ բացագանչութիւնը սկսաւ. կ՛ըսէ

"Ապաշխարեցէ՛ք, որովհետեւ երկինքի արքայութիւնը մօտեցած է"--Մատթ. Գ.2:

Երբ Յիսուս, անապատի կիզիչ տաքէն ու սատանայի խաբէական ցանցերը և սադրանքները տապալելէն կը վերադառնայ Գալիլիա, Իր առաջին քարոզութիւնը կ՛ըլլայ յար և նման Յովհաննէս Մկրտիչի քարոզութեան.

"Ապաշխարեցէք, որովհետեւ մօտեցած է երկինքի արքայութիւնը" Մատթ. Դ.17:

Յիսուս՝Իր աշակերտները դաստիարակելէ ու մարզելէ յետոյ՝ երբ երկու առ երկու կը ղրկէ զանոնք, որ երթան գիւղերն ու քաղաքները քարոզեն ու բժշկութիւններ ընեն, Իր պատուէրը կ՛ըլլայ.

"Երբ երթաք, քարոզեցէ՛ք ու ըսէ՛ք--երկինքի արքայութիւնը մօտեցաւէ--հիւանդները բժշկեցէք, բորոտները մաքրեցէք, դեւերը հանեցէք, ձրի առիք, ձրի ալ տուէք"--Մատթ. Ժ.7-8:

Յիսուսի այս շատ պարզ ու ակներեւ--Երկինքի Արքայութիւն--

ստորոգելին, ամենասխալ կերպով հասկցուած, կամ դժուար հասկընալի խօսք դարձած է եկեղեցականներու մօտ և հաւատացեալներու ըմբռնողութեան մէջ:

Մենք, հաւատացեալներս, որ ամէն օր կ՛աղօթենք և կ՛ըսենք, **Եկեսցէ Արքայութիւն Քո, եղիցին կամք Քո՝ որպէս յերկինս և յերկրի"** այնպէս կը կարծենք, կամ մեզի այնպէս կը թուի, թէ երբ մեռնինք՝ **մե՛նք** պիտի երթանք երկինքի արքայութիւնը: Մինչդեռ աղօթքն ու պատուիրանը արքայութեան **երկի՛ր գալուն, երկիր իջնելո՛ւն** կը վերաբերի:

Յիսուս այս աղօթքով, կ՛ուզէ Իր հետեւորդներուն մտայնութիւնը ուղղել՝ Աստուծմէ խնդրելու որ Իր Երկնային Արքայութիւնը շուտով գայ--եկեսցէ--և բանսարկուին խաբէական շարժումները դադրին: Յիսուս կ՛ուզէ **արմատակա՛ն** բժշկութիւն և փրկութիւն բերել այս աշխարհին՝ երկրագունտի մարդկութեան:

Յիսուս Իր մկրտութենէն ետք, երբ առանձնացաւ արեւելքի անհրապոյր անապատները՝ խոկալու, խորհրդածելու Իր Երկնային առաքելութեան մասին, սահեցա՛ն անցա՛ն ժամերն ու ժամանակները, որովհետեւ, դիտելով Իր ներաշխարհը, Որդին հասած էր մինչեւ իր Հօր ծոցը: Իր այս խոր խոկումներուն ու յարաբերութեան մէջ Հօրը հետ, չէ՛ր անդրադարձած ժամանակի անցքին: Որովհետեւ, մարդ երբ Աստուծոյ հետ իսկական յարաբերութեան մէջ մտնէ, անցած կ՛ըլլայ նաեւ յաւիտենականութեան ծոցը, ուր ժամանակը յարաբերական է միշտ: Աւելի ճիշդը, անհանգրուան է, անսկիզբ և անվախճան:

Յիսուս Իր առաքելութեան տեսլականը երբ կը ստանայ Իր Հօրմէն՝ այն ատեն միայն կը զգայ, Ինքիրմէջ՝ Իր մարմնոյն մէջ և կ՛անդրադառնայ որ հառասուն օրերէ ի վեր հոգեկան յափշտակութեան մէջ, վայելած է Իր Հօր ներկայութիւնը՝ անտեսելով Իր Մարդեղութեան նիւթական կարիքները:

Բանսարկուն, որ Սատանայ ալ մականուանուած է, ջուրի նըման հետեւած էր Յիսուսի: Անօթութիւնն ու մարմնական պահանջքները լաւագոյն առիթներ համարելով, կը մօտենայ մարմնապէս տկարացած Աստուածորդւոյն, աներեւոյթ որոգայթի մէջ ձգելու համար Զայն: Յիսուսը, շատ մը փորձութիւններու ենթարկելէ վերջ, մոլորութեան վարդապետ Սատանան, Զայն կը տանի շատ բարձր լերան մը վրայ և Յիսուսին ցոյց կու տայ աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները ու անոնց փառքը, ու որպէս լուսեղէն հրեշտակ իր վարմին թեւերը լարելով կ՛ըսէ.

"Այս բոլոր թագաւորութիւնները ձեզի պիտի տամ, եթէ գետին իյնալով երկրպագես ինծի" --Մատթ. Դ.8-9:

Յիսուս՝ Իր Հօրը ներկայութենէն հոգեպէս և էութեամբ զօրացած, աննկուն ու յաղթական դուրս կու գայ այս ճակատամարտէն:

Սատանան, որ ուխտադրուժ հակառակորդը եղաւ Աստուծոյ, ապստամբելով Երկինքի Թագաւորութեան դէմ, դարաշրջանի մը համար ինքզինքը տէր դարձած ըլլալ կը կարծէ այս աշխարհին: Այս աշխարհը՝ չարէն ու մեղքէն ազատագրելու աշխատանքը կատարելու համար է որ Յիսուս ղրկուեցաւ մեզի՝ աշխարհ:

Որքա՜ն իրական է, որքա՜ն ճշմարիտ է ու որքա՜ն Սուրբ Գրային է վերոյիշեալ բացատրութիւնները վերագրել "Երկինքի" կամ "Աստուծոյ" Թագաւորութեան վարչակարգի մը, որ պիտի հաստատուի ու կառավարէ երկիրը Իշխանական արքայականութեամբ:

Հին Կտակարանի հեղինակ բանաստեղծներ ու մարգարէներ

այնպէս կը կարծէին՝ որ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը տիեզերական է, այսինքն՝ ոչ աշխարհական, այլ երկնային կամ ոգեղէն: Կորխի որդիներու "Սիրոյ Երգը": Կորխ, Մովսէսի դէմ ապստամբութիւն ցոյց տուած ըլլալուն համար իր ընտանիքովը մեռաւ ու կորսըւեցաւ: Իր կարգ մը զաւակները, որոնք հաւատարիմ մնացին Մովսէսի, և որոնց սերունդէն ծնաւ նաեւ Սամուէլ մարգարէն, գրած էին հետեւեալ բերթուածը որուն մէջ Աստուած կը ճանչցուի որպէս բովանդակ ստեղծագործութեան Իշխանն ու Թագաւորը. --Սաղ. Խե.6:

"Ով Աստուած, քու աթոռդ յաւիտեանս յաւիտենից է, Քու թագաւորութեանդ գաւազանը ուղղութեան գաւազան է"

Սաղմոսերգու Դաւիթ եւս այսպէս կ՛արտայայտուի աստուածային տիեզերական արքայութեան նկատմամբ.

"Տէրը իր աթոռը երկինքի մէջ հաստատեց.
Ու անոր թագաւորութիւնը ամենուն վրայ կը տիրէ":
-- Սաղ. ՃԳ.19:

Ուրիշ առթիւ Դաւիթ թագաւոր կ՛ըսէ.

"Քու թագաւորութեանդ փառքը պիտի խօսին,
Ու քու զօրութիւնդ պիտի պատմեն.
Որպէսզի Անոր զօրաւոր գործերը ու անոր
Թագաւորական փառաւոր մեծութիւնը
Մարդոց որդիներուն գիտցնեն":

"Ով դռներ, գլուխնիդ վեր վերցուցէք.
Ու վերցուեցէք, ով յաւիտենական դռներ,
Որպէս զի փառաց Թագաւորը մտնէ.
Ո՞վ է այս փառաց Թագաւորը,
Կարող ու Հզօր Տէրը,
Պատերազմի մէջ հզօր Տէրը ...
Ինքն է փառաց Թագաւորը":

Միքիա Մարգարէ իր տեսիլքին մէջ զԱստուած այսպէս կը բացատրէ.

"Տէրոջը խօսքը մտիկ ըրէք,
Տէրը Իր աթոռին վրայ նստած տեսայ,
Ու երկինքի բոլոր զօրքերը անոր աջ կողմը և
Ձախ կողմը կայներ էին":-- 2-րդ Մնցդ. ԺԸ.18:

Յոբ, որ Սաուտեցի արաբ մըն էր Հուս երկրին մէջ արդար և աստուածավախ, ու ապրած Աբրահամէն եւոք, բայց Մովսէս մարգարէէն առաջ--մօտ 1625 Ն.Ք.--այսպէս կ՛արտայայտուի տիեզերքի Արարիչին նկատմամբ.

"Ու՞ր էիր դուն՝ երբ ես երկրի հիմերը կը դնէի,
Ըսէ ինծի՝ եթէ իմաստութեան տեղեկութիւն ունիս:
Եթէ գիտես՝ ըսէ,
Ո՞վ դրաւ անոր չափերը,
Կամ թէ անոր վրայ լարը ո՞վ քաշեց:
Անոր հիմերը ինչի՞ վրայ հաստատուած են,
Կամ անոր անկիւնին քարը ո՞վ դրաւ,

Երբ առաւօտեան աստղերը մէկտեղ փառաբանութիւն
կ՛ընէին,
Ու երբ Աստուծոյ բոլոր որդիները ցնծութեամբ
կ՛աղաղակէին"։--Յոբ ԼԸ.4-7։

Աստուածային այս տիեզերական հանգամանքին հասկացողութիւնը կամաց կամաց բնաջրջուելով ու բիւրեղանալով վերածուեցաւ սեղմիմաց հաւատալիքի։ Աստուած ճանչցուեցաւ ու եղաւ որպէս Թագաւորն ու Պահպանիչը հրեայ ժողովուրդին, հրեայ ազգին և ապա Երկրին։ Մովսէս՝ օրէնսդիր ու մարգարէ, իր ստացած աստուածային յայտնութեամբ, զԱստուած յայտարարեց նաեւ աշխարհի՛ Թագաւոր իր հրեայ ազգին։ Այսպիսով, Աստուած ո՛չ միայն կը տիրէր ընդհանուր տիեզերքին ու անմերձենալի էր մարդոց, այլ՝ աշխարհի մէջ ունէր ընտրեալ ժողովուրդ մը՝ յանձին հրեայ ազգին։

"Արքայութիւն Քո"ն կամ "Երկինքի Թագաւորութիւն"ը դարերու ընթացքին աւելի բիւրեղանալով, լուսաւորում ստանալով, ապա Աստուած մարգարէներու և բանաստեղծներու աւելի մօտէն հաղորդուելով, տեսանողներ ըմբռնեցին, որ Աստուած ոչ միայն հրեայ ազգը կ՛ուզէ առաջնորդել, այլ՝ ամբողջ աշխարհի ժողովուրդները և թագաւորութիւնները։

Աշխարհի վրայ աստուածային այս ամենակալութեան, տիրապետութեան գաղափարը աւելի յստակ եղաւ՝ երբ հրեայ ժողովուրդը մեծ մասամբ տեղահան ըլլալով գաղթական-գերի տարուեցաւ Բաբելոն։ Այս գերութիւնը ազգային աղէտ մը ըլլալով մէկտեղ, եղաւ նաեւ հոգեկան ու կրօնական ներհայեցողութեանց և խոր հասկացողութեան ժամանակաշրջան մը։ Այս աննախընթաց գերութեան շրջանը, որ 70 տարի տեւեց, ծնունդ տուաւ հոգեշունչ և մարգարէարժան գրականութեան, բերթուածներու և երկնամերձ տեսիլքներու։ Այս գերութեան շրջանին ապրեցան Եսայի, Եզեկիէլ, Դանիէլ, Ովսէէ և շատ մը ուրիշ մարգարէներ։

Գերութեան այս շրջանի մարգարէներն էին որ վկայեցին, երգեցին ու մարգարէացան ՄԵՍԻԱՅԻ ծնունդը, Յիսուսի Մարդեղութիւնը և Աստուծոյ Թագաւորութեան մարդկային վերահաստութեան գաղափարը։ Առանց այս մարգարէներու հրաշունչ գրականութեան և մաքրակրօն հոգիներու ստեղծագործած ու մարդոց էութիւնը վերելքի տանող հեղինակաւոր տաղերուն, աշխարհիս կրօնաւորներն ու հաւատացեալները շատ բան պիտի կորսնցէին։

Դանիէլ, որ կոչուեցաւ, "Աստուծոյ սիրելին" այսպէս կը բացատրէ Երկնային Թագաւորութիւնը.

“Ու այն թագաւորներուն օրերը Երկինքի Աստուածը Թագաւորութիւն մը պիտի հանէ որ յաւիտեան պիտի չաւերուի, և այս Թագաւորութիւնը ուրիշ ժողովուրդի պիտի չթողուի. անիկա այս բոլոր թագաւորութիւնները պիտի փշրէ ու պիտի հատցնէ, ու ինք յաւիտեան պիտի մնայ”--Դան. Ջ.44։

"Աստուծոյ սիրելի"ն Դանիէլ, իր սրբացած հայեցողութեամբ այլեւս իր հրեայ ազգը **"Աստուծոյ Ընտրեալ ժողովուրդ"** չի ճանչնար, այլ իր տեսանելիութեան մէջ, Աստուծոյ Ընտրեալներ կը կոչուին--**"սուրբերու միաբանութիւն"**-- մը, ինչպէս կը կարդանք.

“Եւ Թագաւորութիւնը Բարձրեալին սուրբերը պիտի առնեն, ու անոնք պիտի ժառանգեն Թագաւորութիւնը մինչեւ յաւիտեան, և յաւիտեանս յաւիտենից ...

"Մինչեւ որ Հինաւուրցը եկաւ, և Բարձրեալին սուրբերուն իրաւունք տրուեցաւ, ու ժամանակը հասաւ որ սուրբերը Թագաւորութիւնը առնեն:

"Բայց ատեանը պիտի բազմի, ու անոր իշխանութիւնը (սատանային) պիտի վերցնեն, զանիկա մինչեւ վերջը բնաջինջ պիտի ընեն ու կորսնցնեն: Եւ Թագաւորութիւնը և Իշխանութիւնը, ու բոլոր երկինքի տակ եղող թագաւորութիւններուն մեծութիւնը Բարձրը եալին սուրբերուն ժողովուրդին պիտի տրուի. Անոր Թագաւորութիւնը յաւիտենական Թագաւորութիւն է, ու բոլոր իշխանները Անոր պիտի ծառայեն ու պիտի հնազանդին"--Դան. Է.18, 22, 26-27:

Մինչեւ Յիսուսի Մարդեղութիւնը և մարմնական Ծնունդը Ս. Մարիամ Կոյսէն, Դանիէլ մարգարէին գրութեան նման բազմաթիւ արձանագրութիւններ եղան ու յայտարարուեցան: Անոնք գրական ու մարգարէական արժէք ունէին, նոյնիսկ Յիսուսի և Առաքեալներու շրջանին: Այս գիրերէն ոմանք մինչեւ այսօր գոյ են և հակառակ իրենց մարգարէական առժէքին՝ Հին կամ Նոր Կտակարաններուն մէջ արժանի տեղ չեն գրաւած: Սակայն ըստ էութեան, ինքնին շատ արժէքաւոր տեսութիւններ են:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ գաղափարը միայն հրէական գրականութեան մէջ չէ որ յիշուած է: "Աստուծոյ Թագաւորութիւն"ը կամ "Երկնային Իշխանութիւն"ը յիշուած է նաեւ Պարսկական Զրադաշտի գրականութիւններուն մէջ: Զրադաշտ շատ մեծ տեղ յատկացուցած է այս նիւթին՝ իր գրութիւններուն մէջ:

Արեւմուտքի մէջ ալ մարդիկ անտես չեն առած **Աստուածային** Թագաւորութեան մը գաղափարը: Վիրգիլիոս, որ մեռած է Յիսուսի ծնունդէն 19 տարիներ առաջ, շատ գեղեցիկ և յստակ կերպով յօրինած է երեք էջնոց բանաստեղծութիւն մը, որուն մէջ կը խօսի Երկնային Թագաւորութեան մը մասին, ուր պիտի տիրէ արդարութիւն և իրաւունք մինչեւ յաւիտեան՝ աստուածներու Որդիի (Ափոլլոյի որդին) իշխանութեամբը երկրիս վրայ: **("The Eclogues, Georgics and Aeneid of Virgil" Eclogue IV)**

Այս բոլորը կ՛ապացուցանեն՝ որ Աստուած Իր անմերձենալի հեռաւորութեամբ իսկ շատ մօտ է մարդ արարածին և Իր ծրագիրները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնց Ինք կը հաճի, կը հաւնի առանց նախապաշարումի: Առանց զարտողութիւն կամ խտրութիւն ընելու հրեայի կամ հեթանոսի, կրօնքի կամ լեզուի, գոյնի կամ բաղաքակրթութեան, և կամ, Արեւելքի ու Արեւմուտքի մարդոց որդիներուն միջեւ:

Յիսուս՝ անապատի այրող և անհիւրընկալ ապառաժուտ միջավայրէն կու գայ Գալիլիոյ մարդաբնակ դաշտավայրերը ու կ՛իմանայ Յովհաննէս Մկրտիչին բանտարկութիւնը: Յովհաննէս Մկրտիչ որբան ալ ամենափոքրն էր Աստուծոյ Արքայութեան մէջ, սակայն իր բարոզութիւնը շատ մեծ եղած էր, որովհետեւ ան բարոզած էր **Աստուծոյ Թագաւորութեան** և Յիսուսի Երկրորդ Գալստեան մասին:

Եթէ ուշնք խտացնել Յիսուսի երեք ուկէս տարուան ընթացքին բարոզութիւնները, կը տեսնենք որ այնտեղ կայ մէկ նիւթ միայն, և այդ եղած է **ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՆԻ**: Յովհաննու Աւետարանը երկու անգամ միայն յիշած է **ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ,** սակայն Աւետարանիչը անոր փոխարէն գործածած է **"Յաւիտենական Կեանք"** խօսքերը: Ինչո՞ւ, որովհետեւ այդպէս մղում ստացած է, այդպէս մտայղացած է վերէն:

Կան հաւատացեալներ, որոնք կ՛ուզեն "Երկինքի Թագաւորութիւնը" նոյնացնել Յիսուսի Եկեղեցիին հետ: Այսինքն՝ Քրիստոսի Եկեղեցին տարածուելով և ընդհանրանալով, ի վերջոյ պիտի ըլլայ կառավարողը այս աշխարհին:

Ուրիշ հաւատացեալներ ալ այնպէս կը հաւատան, որ Աստուծոյ Թագաւորութիւնը **հոգեկա՛ն** վիճակ մըն է, ներքին կամ ներաշխարհային, այսինքն, եթէ հաւատացեալ մը Յիսուսը իր սրտին ու մտքին մէջ ունի և իր կեանքը կը ներդաշնակէ ըստ Յիսուսի պատուէրներուն, ապրած կ՛ըլլայ Աստուծոյ Թագաւորութեան մէջ:

Յիսուսի աշակերտները, որ շատ բան սորված էին Յիսուսէ ու թափանցած իրենց Տիրոջ ապրումներուն խորքը, նոյնիսկ ալ անգէտ էին կարգ մը ուրիշ ու մանաւանդ այս "Երկնից Թագաւորութեան" գաղափարին շուրջ: Պատճա՞ռը: Որովհետեւ իրենց Հրէութիւնը չէին կրցած թօթափել և **ազգայնամոլ** կը մնային: Անոնք **"Իսրայէլեա՛ն"** պրիսմակէ կը դիտէին կեանքն ու աշխարհը:

Սոյն վերլուծումս սխալ գտնողներ կրնան ըլլալ:

Միասին կարդանք Գործ Առաքելոց նամակին առաջին մասը: Եւ անոնք, այսինքն աշակերտները, մօտենալով Յիսուսի, հարցուցին Անոր ու ըսին.

"Տէ՛ր, այս ժամանակի՞ս մէջ պիտի վերահաստատես ԻՍՐԱՅԷԼԻ՛ թագաւորութիւնը":

Աշակերտները, որ ականատես եղած էին Յիսուսի հրաշքներուն, երկնառաք բարոզութիւններուն, անտեղիտալի բաջութեան, անշահախնդիր անձնուրացութեան, Գեթսեմանի պարտէզի աղօթքին, նուաստացուցիչ ձերբակալութեան և եղերական խաչելութեան ու մահուան, առաւել եւս հրաշափառ ու յաղթական Յարութեան, առանց տատամսելու կը հարցնեն իրենց Տիրոջ՝ "հիմա՞ պիտի վերահաստատես **Իսրայէլի** թագաւորութիւնը": Որքա՜ն շփոթ է իրենց մէջ "Աստուծոյ" և "Իսրայէլի" թագաւորութիւնը: Յիսուս, որ բիչ առեն ետք պիտի համբառնար՝ դէպի Հայրը, ունեցաւ միակ մէկ պատասխան՝ այս չսպասուած հարցումին ու ըսաւ.

«Ձեզի տրուած չէ գիտնալ այն ժամերը և ժամանակները զոր Հայրը հաստատեց Իր իշխանութեան մէջ ... **Վկաներ** պիտի ըլլաք ինծի համար»--Գործ. Ա.6-7:

Թէեւ աշակերտներուն ըրած հարցումը տղայական էր, սակայն Յիսուսի տուած պատասխանը բնաւ ժխտական հասկնալու չէ: Յիսուս չըսաւ՝ **"Մի հետաքրքրուիք Աստուծոյ Թագաւորութեամբ",** այնպէս ինչպէս ոմանք օրեր կը սահմանեն և օրացոյցներ կը յօրինեն ու ժամեր կ՛որոշեն, որոնց մէջ պիտի կատարուի Յիսուսի երկրորդ "Գալուստ"ը: Յիսուս չ՛ուզեր տեսնել մեզ որպէս թեթեւ հետաքրքիրներ և փառատենչիք բանգէտներ ու յաւակնոտներ՝ Իր երկրորդ Գալուստին, այլ կ՛ուզէ գտնել մեզ պատրաստ ու հաւատարիմ Իր Գալստեան:

Ի՞նչ է ուրեմն իրական ու ճշմարիտ "Եկեսցէ Արքայութիւն Քո"ն:

Գալիք "Աստուածային Արքայութիւն"ը աշխարհի տիրապետումն է սրբակենցաղներու միջոցաւ: Յիսուս վերջին Պատարագէն չբաժնուած՝ Իր տասնմէկ Առաքեալներուն այս խոստումը կ՛ընէ.

"Ես ալ ձեզի Թագաւորութիւն մը ուխտ կ՛ընեմ՝ ինչպէս Իմ Հայրս Ինծի Թագաւորութիւն մը ուխտ ըրաւ. Որպէսզի դուք Իմ սեղանէս ուտէք ու խմէք Իմ Թագաւորութեանս

մէջ” --Ղուկ. ԻԲ.29-30:

Աննիւթական, եթերային կամ հոգեկան վիճակ մը չէ՛ այս՝ ինչպէս կը տեսնէք, այլ նիւթական ու բնական եղելութիւն մը, ուր ուտել ու խմել ալ պիտի ըլլայ:

Յիսուս հարիւրապետի մը խնդրանքով՝ անոր ծառան բժշկեց, ու ականատես եղաւ այդ հռոմէացիին հաւատքին և նուիրումին, ու բաղդատեց այս օտարականին հաւատքը հրեայ ժողովուրդի մոլեռանդութեան հետ, ու ըրաւ յայտարարութիւնը՝ այսպէս.

> **“Ճշմարիտ կ՛ըսեմ ձեզի, Իսրայէլի մէջ անգամ այսչափ հաւատք չգտայ: Եւ կ՛ըսեմ ձեզի, որ Արեւելքէն ու Արեւմուտքէն շատեր պիտի գան և երկինքի Թագաւորութեանը մէջ պիտի բազմին Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի հետ, իսկ Թագաւորութեանը որդիները դուրսի խաւարը պիտի հանուին. հոն պիտի ըլլայ լալ ու ակռաներ կճրտել”**--Մատթ. Ը.11-12

Յիսուս չունի ազգայնամոլութեան նախապաշարումը: Անհատին արժանիքն է, որ զինք բաղաճացի պիտի ընէ մարդկային նոր ընկերութեան: Իսկ անարժան "Արքայութեան որդիներ"ը պիտի հրուին կամ նետուին արտաքին խաւարը:

Վերջին ընթրիքէն ետք և Սուրբ Հաղորդութեան Խորհուրդը հաստատելէն յետոյ, Յիսուս բաժակաճառ մը խօսեցաւ՝ որ պատմութեան մէջ աննախընթաց է ու նուիրական: Յիսուս՝ ձեռքի բռնած բաժակը գինիով լեցուց ու վեր բարձրացնելով ու նայելով Իր տասնմէկ հաւատարիմ և Զինք սիրող պարզամիտ աշակերտներուն անձնուրացութեան, ուխտ մը ըրաւ ըսելով.

> **“Ճշմարիտ կ՛ըսեմ ձեզի, որ այլեւս որթատունկի բերքէն պիտի չխմեմ մինչեւ այն օրը, երբ պիտի խմեմ նորը Աստուծոյ Արքայութեան մէջ”**--Մարկ. ԺԴ.25:

Այս գրութեան մէջ նաեւ կը տեսնենք որ "Արքայութիւնը" երկրային է և բնական. Յիսուս Ի՛նք բացումը պիտի կատարէ **Նոր Գինիին Իր** յաղթական բաժակաճառով:

Յիսուսի աշակերտները, որ տարածուեցան աշխարհի երեսը ու քարոզեցին իրենց Փրկիչը եղող Յիսուսը և Անոր Յարութիւնը, անտես չառին նաեւ քարոզել "Աստուծոյ Արքայութիւն"ը: Պօղոս Առաքեալ, որ աշակերտ չէր եղած Յիսուսի, ինչպիսի՛ զօրութեամբ և հոգիով կ՛արտայայտուի.

> **“Ապա պիտի գայ վախճանը, երբ որ ան տայ Թագաւորութիւնը Աստուծոյ և Հօրը ձեռքը, երբ խափանէ ամէն իշխանութիւնը և ամէն պետութիւնը ու զօրութիւնը: Վասնզի, անոր պէտք է Թագաւորութիւն ընել մինչեւ որ բոլոր թշնամիները դնէ իր ոտքերուն տակ: Վերջին թշնամին որ պիտի խափանի մահն է. վասնզի գիրքը կ՛ըսէ, ամէն բան հնազանդեցուց՝ դնելով անոր ոտքերուն տակ: Բայց երբ կ՛ըսէ թէ՝ ամէն բան անոր հնազանդեցուած է, յայտնի է թէ բացի անկէ՝ որ ամէնը անոր հնազանդեցուց:**
>
> **“Ու երբ ամէնը անոր հնազանդ ըլլայ՝ այն ատեն Որդին Ինք ալ պիտի հնազանդի Անոր, որ իրեն հնազանդեցուց ամէնը, որպէսզի Աստուած ըլլայ ամէնը ամէն բանի մէջ”**

--Ա. Կոր. ԺԵ.24-28:

Պօղոս Առաբեալին վերոյիշեալ տողերը շատ յուսադրական ու քաջալերական կերպով կը ներկայացնեն աշխարհավերջի կատարածը և Յիսուսի յաղթանակը մահուան ու գերեզմանին վրայ: Ու նաեւ՝ որպէս Յաղթող աշխարհի տէրութիւններու վրայ: Ու նուաճելով չարին զօրութիւնը այս աշխարհը պիտի յանձնէ Իր Հօր, որպէսզի "Երկինքի Արքայութիւն"ը իսկապէս եկած ըլլայ այս աշխարհին վրայ: Ու այս ամէնը՝ զգալիօրէն, շօշափելիօրէն, տեսանելիօրէն և ապրելով:

Հայաստանեայց Առաբելական Եկեղեցին եւս՝ իր Հանգանակ Հաւատոյի մէջ կ՛ըսէ.

«Գալոց է նովին մարմնովն և փառօք Հօր ի դատել զկենդանիս և զմեռեալս. որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան”:

Աստուածաբան Աւետարանիչ՝ Յովհաննէսի տեսիլքը, որ կու գայ լրացնելու այս նիւթը, խիստ շահեկան է, բացորոշ և խորհրդաւոր.

“Եւ երբ եօթներորդ հրեշտակը հնչեցուց փողը՝ երկինքի մէջ լսուեցաւ ձայն մը՝ որ կ՛ըսէր, Ամբողջ տիեզերքի թագաւորութիւնը մեր Տիրոջ և իր Քրիստոսինը «Օծեալին»ը եղաւ, և Ան պիտի թագաւորէ ամէն բանի վրայ՝ յաւիտեանս յաւիտենից”--Յայտ. ԺԱ.15:

Վերոյիշեալ հատուածներուն մէջ, երբ Յովհաննէս Առաբեալ ԱՇԽԱՐՀ բառին փոխարէն "Ամբողջ տիեզերք" բառերը կը գործածէ, պատճառն այն է՝ որ այլեւս միջոցին կամ անջրպետին մէջ անկիւն մը պիտի չըլլայ, ուր "չար"ը գոյութիւն ունենայ և երբեւէ կրկին փորձէ Աստուծոյ դէմ ըմբոստութիւն սարքել:

Նոյ նահապետէն յետոյ մարդկութիւնը երկինքի մէջ չապրեցաւ, այլ նոյն մարդաշխարհի վրայ: Նոյնպէս եւ Յիսուսի Երկրորդ Գալուստէն վերջ, հաւատացեալները պիտի ապրին երկրի վրայ, որպէս յաղթական ժառանգորդները աշխարհի:

ԵՂԻՑԻՆ ԿԱՄՔ ԲՈ ՈՐՊԷՍ ՅԵՐԿԻՆՔ ԵՒ ՅԵՐԿՐԻ

Թէեւ այս աղօթիքը մարդուն կողմէ խնդրուածք մըն է ուղղուած Հայր Աստուծոյ, սակայն Յիսուսի կողմէ ալ **պատուէր** մըն է մեզի՝ որ մենք խնդրենք ու մեր աղերսին մէջ **հետեւողական** ըլլանք և յարատեւենք:

Ինչո՞ւ արդեօք:

Որպէս մարդ և արարած, և բաղդատմամբ տիեզերքի անհունութեան, հիւղէ մը անգամ չենք նկատուիր, սակայն և այնպէս կ՛ուզենք պատասխան մը գտնել կամ տալ կեանքի խորհրդաւոր և յաւիտենական հարցերուն: Կեանքի խորհուրդը լուծելու և անոր իմաստ մը տալու ծիգը, արդէն մարդը տեսակ մը դէպի աստուածութիւն առաջնորդած է, կամ աստուածային յարում մը ունեցած է: Մարդ առանց աստուածային հպումի, չի կրնար հոգէ կամ կաւէ բանականութիւն ստանալ և խորհող ու տրամաբանող անձնաւորութիւն դառնալ:

Մարդ՝ որպէս խորհող ու տրամաբանող անձնաւորութիւն, երբ

հանդիպի աստուածաշունչ խորհուրդներու՝ որ ճառագայթած են Յիսուս անուն Մարդեղեալ Անձէն, անկարելի է որ աննկատ ձգէ այս նոր խորհուրդները: Նշենք այն բանի մը խորհուրդները, զորս Յիսուս յայտնաբերեց.

1. **"Հիմա է այս աշխարհի դատաստանը, հիմա է որ այս աշխարհի իշխանը դուրս պիտի նետուի"**--Յով. ԺԲ.31:
2. **"Կու գայ այս աշխարհի իշխանը, և ան իմ վրաս ոչ մէկ իշխանութիւն ունի"**--Յով. ԺԴ.15:

Յիսուսի վերոյիշեալ լուսապայծառ խօսքերը մեզ կը ստիպեն հետեւցնել, թէ այս աշխարհը իշխանատր մը ունի, և թէ այս իշխանատրը հակառակորդն է Յիսուսի: Այս հակառակորդը ճանչցուած է որպէս հակա-Աստուած ապստամբ և բանսարկու: Եթէ մեր տրամաբանութիւնը մեզ ուղիղ կ՛առաջնորդէ, ուրեմն այս աշխարհի-երկրագունտը Սատանայէ առեւանգուած պատանդ մըն է և ինք անոր կ՛իշխէ իր ըմբռստ զօրութեամբ:

Հետեւաբար, իւրաքանչիւր հաւատացեալ՝ որ կ՛աղօթէ ըսելով. **"Եկեսցէ Արքայութիւն Քո, Եղիցին կամք Քո որպէս յերկինս և յերկրի"**, բողո՛ք մըն է այս աշխարհի ժամանակատր իշխանին դէմ՝ հաստատելով որ ինք սատանային բաղաքացին չէ՛ և չ՛ուզեր ենթարկուիլ անոր անօրէն ծրագիրներուն և խաբէական արարքներուն:

3. **«Չեմ աղաչեր որ զանոնք աշխարհէն վերցնես, այլ՝ որ պահես զանոնք չարէն»**--Յով. ԺԷ.15

Ի՛նչ խորախորհուրդ խօսքեր. Յիսուս չ՛ուզեր որ հաւատացեալները աշխարհէն վերնան, այլ՝ չարէ՛ն պաշտպանուին: Ո՞վ է չարը, եթէ ոչ աշխարհը պատանդ պահող Սատանան:
Ամենափափուկ պարագան կամ հարցը առեւանգուած պատանդ մը ազատելն է: Պատանդ մը ազատելը ոչ միայն ուժի կամ զօրութեան կը կարօտի, այլ՝ **իմաստութեան և ժամանակի:** Աստուած այսպիսի սիրտ մաշեցնող և սիրտ հատցնելիք աշխատութեամբ է, որ կը զբաղի այսքան երկար տարիներ: Ու գաղտնի պահած է այն ժամը՝ երբ վերջին մահացու հարուածը պիտի տայ առեւանգիչ ու մահուան գործադիր Սատանային: Որովհետեւ, այս ճակատամարտը տիեզերքի ճակատագիրը պիտի որոշէ, ու շատ ճգնաժամային ու վճռական ըլլալուն համար, Յիսուս ըսաւ.

> **«Բայց այդ օրուան ու ժամուն մասին ոչ ոք գիտէ, ո՛չ երկինքի հրեշտակները և ո՛չ ալ Որդին, այլ միայն Հայրը»**--Մատթ. ԻԴ.36:

Ուստի, Ո՛վ Հայր Յաւիտենական, մենք ալ միացնելով մեր ձայնը հազարաւոր երկրպագողներու ձայնին, ու բողոքելով այս աշխարհի իշխանատրին դէմ, կը խնդրենք.

> **«եկեսցէ Արքայութիւն Քո. Եղիցին կամք Քո որպէս յերկինս և յերկրի»:**

ՁԿԱՑ ՄԵՐ ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴ

Յիսուսի հաւատացողներ իրենց հացը այս աշխարհի իշխանէն

չեն ուզեր խնդրել, այլ կը խնդրեն իրենց Երկնաւո՛ր Հօրմէն:

Ինչո՞ւ:

Որովհետեւ եթէ այս աշխարհի իշխանէն խնդրեն, պարտաւոր են կատարել նաեւ անոր կամքը, որ է՝ ագահութիւն, խաբէութիւն, ոճիր և ստութիւն: Աստուած եթէ մեծահարուստ չկարենայ դարձնել իրեն աղօթողները, անօթի ալ չի ձգեր զիրենք: Միշտ կերպով մը կը հոգայ: Ճշմարիտ հաւատացեալի մը աղօթքը և խնդրուածքը, օրուան անհրաժեշտ համեստ հացն է ու ոչ թէ հարստութիւն, իշխանութիւն կամ փառասիրութիւն:

ՏՈՒՐ ՄԵԶ ԱՅՍՕՐ

Տէրունական աղօթքը չ՛ըսէր, "ինծի" այլ կ՛ըսէ՝ "մեզ": Երախաները *մեզ* բառը չեն գիտեր, այլ միայն **ինծի, զիս** կամ **ես** բառերը կը գործածեն: Յիսուս Իր աշակերտներուն նոր դիտանկիւն մը կը շնորհէ՝ զգալու, տեսնելու և հասկնալու: Տեսակէտ մը՝ ուր անձը կը նոյնանայ ուրիշ անձի հետ, ուրիշ անձերու մէջ, որպէս ներդաշնակ մեղեդի-ցայգանուագ: Այստեղ՝ անձը իր շահը կը զոհէ ընկերութեա՛ն և հաւաքականութեան շահուն համար: Մինչդեռ հիմա, ըստ այս աշխարհի իշխանին ծրագրին, մարդկային ընկերութիւնը իր իրաւունքները կը կորսնցնէ, որպէս զի բանի մը ընչաքաղց և ագահ անձեր աւելի հարստութիւն դիզեն և ատով տեւականացնեն իրենց բըռնակալական տիրակալութիւնը:

Հաւատացեալի մը աղօթքը **օրուա՛ն** հացին համար է: Որովհետեւ, Աստուած որ զիս կը հոգայ ու չի լքեր երեսի վրայ, ամէ՛ն օր ալ կը հոգայ: Աստուած միայն Արարիչ մը չէ, այլ նաեւ հոգատա՛ր Խնամակալ Հայր մը միաժամանակ: Այսպիսի հաւատով լեցուն մարդու է որ Աստուած կը հաճի և կ՛ուրախանայ:

Ազատ, անկախ և համարձակ ըլլալու միակ պայմանը չ՛ամբարելն է: Մարդ որքան բիչ ստացուածք ունենայ, այնքան աւելի ազատ և անկախ կը զգայ ինքզինք: Մարդ ոչ թէ ունեւոր ըլլալու չէ, այլ այդ ունեւորութեա՛ն չափազանցուած **տե՛նչը,** մարմաջը ունենալու չէ: Որովհետեւ, կան ունեւորներ՝ որ բան մը չունեցածի պէս կ՛ապրին, և կան չունեւորներ ալ, որ ունենալու տենչէն չեն կրնար ապրիլ: Իրաւ հաւատացեալը պարտի այս հոգեկան անջատումին վարժեցնել իր զգացողութիւնն ու մտածողութիւնը: Այս է ժուժկալութեան առաքինութիւնը, որ կ՛արտայայտուի, **"Տուր մեզ այսօր"** տարազով:

ԵՒ ԹՈՂ ՄԵԶ

Յիսուսի գործածած **"Թողութիւն"** բառը շատ խորհրդաւոր է: "Թողութիւն" բառն է որ Քրիստոնէութիւնը կը զանազանէ ուրիշ կրօնքներէ: Ուրիշ կրօնքներու մէջ՝ մեղքի թողութիւնը "բաւութեամբ" կարելի կ՛ըլլայ: Այսինքն՝ մեղքի փոխարէն մեղաւորը պարտ է զոհ մը մատուցանել, մատաղ մը ընել Աստուծոյ: Կարծես թէ Աստուած մատաղի պէտք ունի: Մեղքը պարտ էր **փոխարինուիլ:** Իսկ Յիսուս երբ հանդիպեցաւ հիւանդ մեղաւորի մը, ըսաւ անոր.

«Որդեա՛կ, քու մեղքերդ ներուած
են քեզի, մահիճդ առ ու քալէ»:

Այս է Աստուածային **սիրոյ** կոնդակը, բարի լուրը և ճշմարիտ

Աւետարանը, որուն համար Յիսուս երկինքներու բարձրութենէն մինչեւ այս երկիրը եկաւ: Մեղքի կապանքներով խղճահարուող մարդոց՝ տալու մխիթարութիւն, յոյս և թողութիւն մեղաց:

ՁՊԱՐՏԻՍ ՄԵՐ

Մեղաւորի մը կողմէ իր պարտքին **խոստովանութիւնը,** ճանաչումը և խղճահարուիլը ինքնին արդէն մաղաղ մը և զոհ մը ընել է: Անձի մը համար, իր յանցանքներուն գիտակցութիւնը՝ ինքնին արգելք կ՛ըլլայ զանոնք կրկնելու: Մարդկային մեղքի գիտակցութիւնը երբ կ՛ողողուի Յիսուսի սիրոյ ներումի լոյսով, մարդ իր ներումին ազատագրութեան գիտակցութեամբ կը դառնայ **"նոր մարդ"** և նոր ծնած: Իր կեանքին մէջ կը բացուի նոր էջ, նոր ճամբայ և նոր առիթ մը՝ ապրելու արդարութեամբ, իրաւունքով և սիրով: Անոր՝ որ զինք սիրեց ու թողութիւն շնորհեց իր մեղաց:

Իր յանցանքներուն և մեղքերուն ճանաչումին ու խոստովանութեան չափ մեծ զօրութիւն, վերանորոգման ու վերազինման այլ ազդակ չկա՛յ մարդուն համար: Խոստովանելով մարդ արարած, կը վերածուի իր անթիւ, անհամար ու ծանր պարտքերը ամբողջովին վճարած ազատագրուած էակի մը: Ծանր բեռներէ ձերբազատուած մէկու մը: Հաստ շղթաներէն ֆակուած ու ազատուած բանտարկեալի մը նման:

ՈՐՊԷՍ ԵՒ ՄԵՔ ԹՈՂՈՒՄՔ ՄԵՐՈՑ ՊԱՐՏԱՊԱՆԱՑ

Երանի թէ իւրաքանչիւր հաւատացեալ՝ անխիղճ պարտատէր ծառային առակը երբեմն կարդայ: Աստուածային սէրը, գթութիւնը և թողութիւն տալը սքանչելի կերպով կը պատկերացնէ մեր Տէրը՝ Յիսուս այս առակին մէջ: Ու նաեւ ակնբախ կերպով կը ցուցաբերուի աններող հոգին, կարգ մը թողութիւն ստացած հաւատացեալներու մէջ: Միասին դիտենք այս յաւիտենական անփոփոխ և անյղելի համապատկերին կարգ մը յատկանիշները:

"Եւ ծառան գետին իյնալով՛ երկրպագութիւն կ՛ընէր անոր ու կ՛ըսէր-- համբերող եղիր ինծի հանդէպ, և ամբողջը կը վճարեմ ֆեզի--:
Այդ ծառային տէրը, գթալով, արձակեց զայն և պարտքը շնորհեց անոր":

Աշխարհի ո՞ր օրէնքին առջեւ գթութիւն կայ: Ո՞ր պարտատէրը զիջող հոգի ունի, կամ իր պարտապանին շնորհ ընել կը մտածէ:

Ի՞նչ կը ներկայացնէ տասը հազար ֆանֆարը: Իւրաքանչիւր ֆանֆար 45 ֆիլոյ է: Եթէ այս ծանրութիւնը արծաթ կը նշանակէ՝ դու՛ք հաշիւը ըրէք, իսկ եթէ ոսկի՝ չեմ գիտեր ո՞ր դրամատունը ատոր հաշիւը կրնայ ընել:

Կը տեսնէ՞ք, թէ մարդկային մեղքը, սխալանքը կամ յանցանքը որքա՜ն անփոխարինելիօրէն մեծ է: Եթէ Աստուած ձրիօրէն թողութիւն չտայ ու ներում չշնորհէ, մարդ որեւէ կերպով չի կրնար, արիւնով կամ զոհով, ինքզինք անպարտ արձակել:

Մարդ երբ այս անել կացութեան ու իր խղճահարումի տուայտանքներուն մէջ կ՛իմանայ Յիսուսի բաղցր ձայնը, որ իր

մեղբերուն թողութիւն կը յայտարարէ, մարդ իսկապէս նորէն՝ նոր կը ծնանի: Ինքզինքը նոր աշխարհ եկած կը զգայ: Դիտենք Յիսուսի գեղանկարին շարունակութիւնը.

> **«Իսկ ծառան դուրս ելլելով՝ գտաւ իր ծառայակիցներէն մէկը, որ հարիւր դահեկան պարտք ունէր իրեն: Եւ կոկորդէն բռնելով զայն՝ կը խեղդէր ու կ՛ըսէր. վճարէ ինծի, ինչ որ պարտք ես: Եւ գնաց ու բանտ նետել տուաւ զայն, մինչեւ որ պարտքը վճարէր»:**

Դժբախտաբար, ահաւասիկ ա՛յս է իրական պատկերը շատ մը թողութիւն ստացած հաւատացեալներու վերաբերմունքը իրարու հանդէպ: Օրինակի համար, այցելենք որեւէ ծխական խորհուրդի մը վարչական ժողովին. փորձի համար ներկայ ըլլանք որեւէ եկեղեցական վարչութեան հաւաքոյթին: Ազգային կամ մշակութային ո՞ր վարչական ժողովին մէջ մարդկային խեղճ կոկորդներ շնչահեղձ կամ խեղդամահ չեն եղած, նիւթական կամ բարոյական պարտքերու մարզին մէջ:

Ինչո՞ւ այս բոլորը:

Որովհետեւ իր պարտապանը կոկորդէն բռնող հաւատացեալը ի՛ր պարտքին ահաւորութիւնը և զանոնք վճարելու անկարելիութիւնը մոռցած է ու միայն իր "հարիւր դահեկանը" կը յիշէ: Թէեւ հարիւր դահեկանը ի՛ր պարտքին բով զերօ մը անգամ չէ, թէ՛ նիւթական և թէ՛ բարոյական իմաստով:

Նոյն աններող ոգիի ներկայութիւնն է որ կ՛աւերէ ընտանիքները, դրացիները և բարեկամական յարաբերութիւնները: Մենք մոռնալո՛ւ ենք մեր "հարիւր դահեկանը", ըլլալու ենք վեհանձն կամ առատաձեռն, և բանտարկելու ենք մե՛ր ներքին ես-ը, փոխանակ բանտարկելու մեր պարտապանները:

Ներկայ դարը, որ շատ մը գունաւոր անուններով յորջորջուած է, կրնանք կոչել նաեւ **"ունեւորութեան դար"**: Անցեալ դարերու մէջ ալ մարդիկ եղած են դրամասէր, ընչասէր և ագահ և նիւթական հարստութիւն ունենալու մարմաջով մղուած. սակայն մեր այս դարաշրջանին մէջ կարծես *աշխ ն մարդ* առանց բացառութեան՝ ունեւորութեան ախտէն վարակուած է: Նիւթական կամ բարոյական իրաւունքէդ կամ յանձնապաստանութենէդ հրաժարիլը, անձնուրացութիւն և անյիշաչարութիւն ցուցաբերելը՝ խենթութիւն կամ տխմարութիւն կը սեպուի: Մարդիկ իրենց իրաւունքին ամենապզտիկ մասնիկն անգամ չեն ուզեր կորսնցնել, զիջիլ զայն իրենց նմաններուն համար:

Իրաւունքն ու սեփականութիւնը կը գերազանցեն սէրն ու բարին: Մարդոց ամէն շարժումներուն և արարքներուն մղիչ ուժը կարծես կը բխի **իրենց "ես" էն** կամ իրաւունքէն և կամ սեփականութեան օրինականութենէն: Կը մոռցուին սիրոյ և բարիի կամեցողութիւնները. զանց կ՛առնուին բարոյականի, զգացումի գիտակցութեան, տրամաբանութեան և արդարութեան հարցերը՝ որպէս նորոյթէ ինկած, հին դպրոցին պատկանող կամ վիպապաշտական միտումներ: Այս երեւոյթը, ներկայիս, հասարակաց է թէ՛ անհատներու, թէ՛ ընտանիքներու, թէ՛ ժողովուրդի և թէ՛ մանաւանդ պետութեանց մօտ:

Յիսուսի աշակերտներէն Յովհաննէս աւետարանիչ, երբ իր առաքելութեան վախճանի սեմին կայնած ակնարկ մը կը նետէ եւին, տեսնելու համար աստուածային շնորհին ու սթանչելիքները, իրեն անկարելի կը թուի չտեսնել նաեւ չարին դաւադրութիւնները, ու սապէս կը գրէ իր նամակին վերջաւորութեան.

«Գիտենք որ մենք Աստուծմէ ենք, և ամբողջ աշխարհ չարի մէջ է»--Ա. Յով. Ե.19

Բոլոր անոնք, որ իրենք զիրենք "Աստուծմէ ըլլալ" կը կարծեն, այս չար--Սատանայի--իշխանութեամբ կառավարուող աշխարհի բարոյականովն ու կանոններովը պէտք չէ շարժին կամ տրամաբանեն: Իրենց տրամաբանութեան վերջակէտը պէտք է ըլլայ այս հարցումը, թէ իրենց ըրածը **բարի՞ է թէ չար,** աստուածահաճո՞յ է, կառուցողակա՞ն է թէ քանդիչ. թէ օրինաւո՞ր է կամ իրաւա՞ցի: Անձնուրացութեան և **զոհաբերութեան** ոգին ունեցողն է որ կրնայ ինքզինքը **"Աստուծմէ ենք"** յայտարարել:

ԵՒ ՄԻ՛ ՏԱՆԻՐ ԶՄԵԶ ՚Ի ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

"Մի՛ տանիր զմեզ" բառերը այն տպատրութիւնը կը թողուն, որ Աստուած Ի՛նք մարդը փորձութեան կը տանի: Այս մտայնութիւնը աւելի կը զօրանայ մեր մէջ երբ կը կարդանք Յիսուսի փորձութեան մասին, որ գրուած է Եբրայեցիս Նամակին մէջ.

«Քանի որ ունինք Քահանայապետ մը՝ որ մեզի նման փորձըւած է ամէն բանի մէջ, բայց առանց մեղքի է»--Դ.15:

Աստուծոյ Հոգին Յիսուսը ոչ թէ **փորձելո՛ւ** համար անապատ տարաւ, այլ Իր առաքելութեան ընդհանուր ծրագիրը **մշակելո՛ւ** և Իր Հօրը հետ խորհրդածելո՛ւ համար: Սակայն, որովհետեւ այս բոլորը տեղի կ՛ունենար ա՛յս աշխարհի իշխանին տիրապետութեան շրջանին՝ Սատանան ի՛նք այս բառասուն օրուան շրջանը առիթ գործածելով փորձի ենթարկեց Յիսուսը: Մանաւանդ երբ Յիսուս մարմնապէս տկար էր ու վտիտ՝ հիւծած: Այսուհանդերձ, մեր Տէրը որպէս անպարտելի՝ յաղթական դուրս եկաւ այս մենամարտէն:

Գալով **"Եւ մի տանիր զմեզ"** բառերուն, Աստուածաշունչի յունարէն բնագրի հարուստ լեզուն կու տայ նաեւ սա շատ գեղեցիկ բանաձեւը. "Եւ մի՛ **լքեր** զմեզ ՚ի փորձութիւն": **Լքել** որ հայերէնի մէջ նաեւ կը նշանակէ՝ **թողուլ, հեռանալ, երեսի վրայ ձգել կամ անօգնական թողուլ,** շատ պատշաճ յարմարութիւն կ՛առնէ Յիսուսի հոգիին և հրահանգ-պատուէրներուն համեմատ:

Նոր Կտակարանի, նոր աշխարհաբար թարգմանութիւնը, կատարուեցաւ Անթիլիասի հովանաւորութեամբ ու հրատարակուեցաւ 1993-ին: Այս նոր թարգմանութեան մէջ վերոյիշեալ հատուածը կը կարդանք այսպէս.

«Եւ թոյլ մի՛ տար (այսինքն մի՛ լքեր) որ փորձութեան մէջ իյնանք»--Մատթ. Զ.13

Հաւատացեալ մը՝ երբ յաւակնոտութիւն ու հպարտութիւն կ՛ունենայ և կ՛ուզէ գործել ինքնիշխան կերպով, առանց Աստուծոյ օժանդակութիւնը խնդրելու, կրնայ իյնալ փորձութեան մէջ ու նաեւ մեղանչել: Երբ կարդանք "Հաւատով Խոստովանիմ"ը կամ Նարեկացիի աղօթքները, հոն կը տեսնենք, որ այս տիտան սուրբերը երբեք յաւակնոտութիւն ցոյց չեն տար իրենց կեանքին ու գործերուն ընթացքին: Որովհետեւ, այս սուրբերը շատ լաւ գիտեն այս աշխարհի իշխան Բելիարին վարմին ցանցերը ու խաբէութիւնները, որոնք կարող են զիրենք տապալել եթէ Հայր Աստուած զիրենք չբռնէ, և իրենց նեցուկ չհանդիսանայ:

Ուստի, հաւատացեալ մը՝ որքան ալ ինքզինքը զօրաւոր զգայ,

որովհետեւ **օտար** հողի վրայ կ՛ապրի, իր խնդրանքը ըլլալու է՝ "Եւ **մի՛ լքեր զմեզ ՚ի փորձութիւն"**. Այլ՝

ՓՐԿԵԱ ԶՄԵԶ ՚Ի ՉԱՐԷ

Չարը մեզի վախ ազդելու չէ, այլ մեզ արթուն և զգուշաւոր դարձնելու է՝ իր բազմատեսակ որոգայթներովը: Ամենէն աւելի զգուշանալու ենք **հպարտութենէ** և **կեղծաւորութենէ**: Այս երկու մեղքերը ամենակործանարար արդիւնքը տուած են թէ՛ հաւատացեալներու անհատակա՛ն կեանքին և թէ՛ եկեղեցական կեանքին մէջ: Երբ կարդանք Եկեղեցական Պատմութիւնը, որ երկու հազար տարուայ շրջան մը կը բոլորէ, ամենամեծ հարուածը և կոտորածը այս վերոյիշեալ երկու մեղքերուն պատճառաւ եղած կը գտնենք:

Երբեմ չմոռնանք, որ Աստուծոյ հակառակորդը, բանսարկուն և հաւատացեալներու **ոսո՛խը**՝ Սատանան, **«Կը մռնչէ առիւծի նման, կը շրջի և կը փնտռէ թէ զո՞վ կլլէ»**--Ա Պետ. Ե.8:

Որովհետեւ առեւանգուած պատանդներ ենք՝ Սատանային իշխանութեան ներքեւ, այս աղօթքը առ Աստուած՝ կ՛ապացուցանէ մեր հաւատարմութիւնը տիեզերքի Արարիչ ու Տէր Աստուծոյ, թէ մենք Իրեն հանդէպ դասալիք չենք և անճնատուր եղած չենք մեզ գերող բռնակալին:

Եթէ դիտենք այս հարցը հոգեկան տեսակէտէն, մենք՝ որ մարմնաւոր ենք և հողեղէն, և որուն շնորհուած է վերելք մը նիւթեղէնէն դէպի լուսեղէնը, կ՛աղերսենք, որ, ինչպէս որ հասեր ենք զգացական, բանական և տրամաբանական ըլլալու, հասնինք նաեւ մինչեւ ՆՄԱՆՆ ԸԼԼԱԼՈՒ Յիսուսի՝ մեր Տիրոջ:

> **«Որովհետեւ զանոնք որ նախապէս կը ճանչնար՝ նախասահմանեց կերպարանակից ըլլալու Իր Որդւոյն պատկերին»**--Հռով. Ը.29:

Հետեւաբար, մեր փրկութիւնը իր լրումը պիտի գտնէ միայն այն ատեն, երբ, այս մարմնեղէն ու հողեղէն իրականութիւնը՝ չարի ճգողական զօրութենէն բոլորովին անջատուած, Բարիի ճգողական զօրութեամբը կամենայ ու դաւանի Բարին, Արդարը և Ճշմարիտը:

ՁԻ ՔՈ Է ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ի՜նչ մեծ բաջութիւն կը պահանջէ, որ անձ մը՝ կանգնած թշնամի հողին վրայ, իր մայր հայրենիքին բայլերգը երգէ: Վերի փառաբանութիւնը բայլե՛րգն է բոլոր հաւատացեալներուն: Ասիկա կաշառուած և կեղծ փառաբանութիւն մը չէ՛ առ Աստուած: Ասիկա սրտաբուխ ու ճշմարիտ փառաբանութիւն մըն է, բիւրաւոր վկաներու ու գլխատուածներու: Փառաբանութի՛ւն է, բաջերու, որոնք հակառա՛կ իրենց պարտադրուած տանջանքներուն ու զրկանքներուն, հաւատարիմ մնացած են իրենց արմատին, իրենց Երկնաւոր Հօր և Փրկչին:

Ասոնք այն **"Երանելիներն"** են, որ թէպէտ եւ աչքով չեն տեսած Յարուցեալ Տէրը, սակայն կը հաւատան Անոր: Ասոնք իրաւ զաւակներն են այն Եկեղեցիին, որ դարեր շարունակ պահած է Յիսուսի հաւատքը աննահանջ, առանց ընկրկելու հուրի և սուրի առջեւ, անտրտունջ տուած են իրենց պարանոցը, իրենց կալուածը, իրենց արծաթն ու ոսկին, բայց ո՛չ երբե՛ք իրենց հաւատքը կամ Յիսուսը:

Թէեւ, իրենց հայրենի հողերուն վրայ, իրենց անցեալին բարեղէն եկեղեցիներուն աւերակնե՛րը միայն կ՛երեւին, որ թշնամիին հարուածներուն տակ կը շարունակեն դեռ աւերուիլ, փշրուիլ ու բանդուիլ, բայց իրենց սրտին ու մտքին մէջ հաւատքի իրենց տաճարը տակաւին կը մնայ կանգուն, անխորտակելի և յաղթական: Անխախտ է և անսասան՝ իրենց այս հաւատքը, թէեւ որոշ չափով կորսնցուցած իր առոյգ ճկունութիւնը և բոցագեղ խանդավառութիւնը: Վիմական և հիմնական այս հաւատքն ու սէրը առ Աստուած զիրենք կը դասէ հաւատացեալներու խումբին:

Յաւիտենական Կեանքը՝ այս խումբին է խոստացուած ... :

ԵՒ ՁՕՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓԱՌՔ ՅԱՒԻՏԵԱՆՍ: ԱՄԷՆ

Հանդիպա՞ծ էք որեւէ ողբերգութեան: Հիւանդութիւն մը այցելա՞ծ է ձեզի: Կամ մահը մօտեցա՞ծ է ձեզի, երբեւէ: Նայեցէ՛ք Յիսուսի, ունկնդրեցէք միլիոնաւոր վկաներու բացագանչութիւնները և փառաբանութիւնները, ամէն ազգերէ ու ամէն լեզուներէ: Ու միացէք անոնց:

Եթէ հանդիպած էք անյաղթահարելի դժուարութեանց, նայեցէ՛ք դարձեալ Յիսուսի՝ որպէս Տիպար, Անպարտելի Ախոյեան: Նայեցէ՛ք ձեր հոգիին պայծառ աչքերովը:

Եթէ ձեր հոգին լեցուած է ուրախութեամբ ու ցնծութեամբ, կրկի՛ն նայեցէք Յիսուսի, որ լուսեղէն Զուարթութիւն է, ու միացուցէք ձեր ուրախութիւնը անոնց՝ որոնք կ՛երգեն այս բայլերգը յաղթութեան ու փառաբանութեան **ՔԱՅԼԵՐԳԸ** :

Դեկտեմբեր 30, 1986
Թորոնթօ